

**ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වභාවික උරුම කළමනාකරණය තුළ වනාන්තර
සංරක්ෂණය කිරීමේ වත්මන් නෛතික යාන්ත්‍රණයේ
කාර්යභාරය**

එස්. ආර්. එල්. රෝසා

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ නීතිඥ, බාහිර කථිකාචාර්ය,

ශ්‍රී ලංකා විවෘත විශ්වවිද්‍යාලය

ruchirarosa@gmail.com

සංකෙස්පය

ඉන්දියානු සාගරයේ පිහිටි භූමි ප්‍රමාණය අතින් කුඩා දිවයිනක් වුවද විවිධ දේශගුණික, කාලගුණික, භූවිද්‍යාත්මක සාධකයන් පදනම්ව ස්වභාවිකව නිර්මාණය වී ඇති වනාන්තර පද්ධති රැසක් ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වභාවික උරුමයන් අතර හඳුනාගත හැක. වර්තමානයේ ස්වභාවික උරුමයන්ගේ විනාශයට මානව ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රධාන ම හේතුවක් වන බැවින් ස්වභාවික උරුමයන්ට තර්ජනයක් වන මානව ක්‍රියාකාරකම් පාලනය කිරීමට ශක්තිමත් නීතියක පැවැත්ම අත්‍යවශ්‍ය සාධකයකි. මෙරට නීතිය පිළිබඳ අවධානය යොමු කරමින් ශ්‍රී ලංකාවේ වනාන්තර ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් නෛතික යාන්ත්‍රණයක් ක්‍රියාත්මක වන්නේද යන්න මෙහි පර්යේෂණ ගැටලුව වන අතර ඒ ඔස්සේ වනාන්තර ආරක්ෂා කිරීමේදී මෙරට නීතියේ පවතින දුර්වලතාවයන් හඳුනාගනිමින් අනාගත නීති සංශෝධනයන් සිදු කිරීමේ දී අවධානය යොමු කළ යුතු තත්වයන් පිබඳව නිර්ණායකයන් හඳුනාගැනීම මෙම පර්යේෂණයේ මූලික අරමුණයි. මෙහිදී නීතිය පිළිබඳ මූලාශ්‍ර වශයෙන් ව්‍යවස්ථා, නඩු තීන්දු, අන්තර්ජාතික සම්මුතීන් ආදිය අධ්‍යයනය කරමින් සමාජ විද්‍යා පර්යේෂණයන් හි දී යොදාගනු ලබන දත්ත රැස් කිරීමේ ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය භාවිත කර ඇත. බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමයේ සම්පාදනය කරන ලද 1907 අංක 16 දරණ කැළෑ ආඥා පනත ප්‍රමුඛව 1937 අංක 02 දරණ වන සත්ව හා වෘක්ෂලතා ආරක්ෂා කිරීමේ ආඥා පනත, 1980 අංක 47 දරණ ජාතික පාරිසරික පනත, 1988 අංක 03 දරණ ජාතික උරුම වන භූමි පනත, ආදී වශයෙන් වන සංරක්ෂණය සඳහා සෘජු හා වක්‍ර වශයෙන් දායක කර ගත හැකි ව්‍යවස්ථා ගණනාවක් මෙරට නීති පද්ධතිය තුළ හඳුනාගත හැක. අවිධිමත් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති, ජනගහණ වර්ධනය, ජනාවාසකරණය, නාගරීකරණය, වගා කටයුතු හේතුවෙන් වනභූමි විනාශ වීම දිනෙන් දින ඉහළ යන අතර එහි අනාගත අවධානම පිළිබඳ සැලකිය යුතු අවධානයක් යොමු කරන බවක් නොපෙනේ. පවත්නා නීතිය වුවද ක්‍රියාත්මකවීමේ දී අක්‍රමිකතා හඳුනාගත හැක. එබැවින් වන සංරක්ෂණ නීති ව්‍යවස්ථා සඳහා වරින් වර සංශෝධනයන් සිදු වුවද වර්තමාන තරඟකාරී ලෝකය තුළ සිසු සංවර්ධන ඉලක්කයන් කරා ගමන් කිරීමේදී තිරසර සංවර්ධනය පෙරදැරිව ස්වභාවික වනභූමි සඳහා වන හානිය අවම කිරීමට නව නීති සම්පාදනය කිරීමත්, ජාත්‍යන්තර නීති තත්වයන් හා මාර්ගෝපදේශ අනුගමනය කිරීම, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව වැනි ප්‍රබල නීතියක හා ජාතික ප්‍රතිපත්තියක අවශ්‍යතාවන් ආදිය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් මෙරට නෛතික යාන්ත්‍රණය සවිබල ගැන්විය යුතුය.

මුඛ්‍ය පද: වනාන්තර, සංරක්ෂණය, නීතිය, ව්‍යවස්ථා

හැඳින්වීම

ස්වභාවිකව නිර්මාණය වූ ජෛව විද්‍යාත්මක වශයෙන් වැදගත්කමක් දරණ ජීවී අජීවී වස්තූන්ගෙන් සමන්විත පරිසර පද්ධතියක් ස්වභාවික උරුමයක් වශයෙන් සරලව අර්ථකථනය කළ හැක. වනාන්තර, එකී ස්වභාවික උරුමයන් අතුරින් ගොඩබිම පිහිටි සුවිශේෂී පරිසර කලාපයක් වශයෙන් හඳුනාගත හැකි අතර විවිධ පාරිසරික තත්වයන් පදනම්ව එකී වනාන්තරයන්හි ස්වභාවය සහ සැකැස්ම විවිධාකාර වේ. ඒ අනුව මෙරට ප්‍රධාන භූවිෂමතා කලාප වන තෙත් කලාපය, වියළි කලාපය සහ ශුෂ්ක කලාපය තුළ කඳුකර වනාන්තර, උප කඳුකර වනාන්තර, පහතරට වැසි වනාන්තර, තෙත් මෝසම් වනාන්තර, වියළි මෝසම් වනාන්තර, ගංගාධාර වනාන්තර, කඩොලාන වනාන්තර ආදී වශයෙන් වනාන්තර වර්ග රැසක් හඳුනාගත හැක. වනාන්තරයන්හි තිබෙන ගස් වර්ග විනාශ කිරීමෙන් වළක්වා ගැනීම වන සංරක්ෂණය වන අතර මෙම වනාන්තර පද්ධතීන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා මෙරට නෛතික යාන්ත්‍රණය තුළ 1907 අංක 16 දරණ කැළෑ ආඥා පනත, 1937 අංක 02 දරණ වන සත්ව හා වෘක්ෂලතා ආරක්ෂා කිරීමේ ආඥා පනත, 1988 අංක 03 දරණ ජාතික උරුම වන භූමි පනත ප්‍රධාන වශයෙන් භාවිත වේ. වෙනස් වන සමාජ ආර්ථික රටාවන් හේතුවෙන් මානව ක්‍රියාකාරීම් සිසු වශයෙන් වර්ධනය වීම සාමාන්‍ය තත්වයක් වුවද එය පමණ ඉක්මවා සමාජයට හා පුද්ගලයන්ට බාධාවක් වන අවස්ථාවන්හි දී නීතිය මැදිහත් විය යුතුය. එහිදී නීතිය වනාන්තර විනාශය පිළිබඳ කාලීන ගැටළු කෙරෙහි විමසිලිමත් වෙමින් මානව හැසිරීම් හා උරුම කළමනාකරණය තුලනාත්මකව පවත්වාගෙන යා යුතුය.

ක්‍රමවේදය

ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වභාවික උරුම ක්ෂේත්‍රය තුළ හඳුනාගනු ලබන වනාන්තර පද්ධතීන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වන නෛතික යාන්ත්‍රණය අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණය මඟින් සිදු කරනු ලබයි. මෙහිදී මූලිකවම පුස්තකාල අධ්‍යයනයන් හරහා වනාන්තර සංරක්ෂණයට අදාළ නීතිය එනම් ව්‍යවස්ථා, අධිකරණ තීරණ මෙන්ම ජාත්‍යන්තර නෛතික තත්වයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් මෙරට නෛතික යාන්ත්‍රණයේ වත්මන් තත්වය පිළිබඳ දත්ත රැස් කරන අතර පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වශයෙන් සමාජ විද්‍යා පර්යේෂණයන්හි බහුලව භාවිත කරනු ලබන ගුණාත්මක දත්ත රැස් කිරීමේ ක්‍රමවේදය භාවිත කරනු ලබයි.

ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව

මෙරට ස්වභාවික උරුමයන් ආරක්ෂා කරගැනීමේ ඉතිහාසය රාජධානි යුගය දක්වාම දිවයන අතර පාර්ලිමේන්තු සම්ප්‍රදායන් යටතේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය කිරීම බ්‍රිතාන්‍ය යටත් වී විජිත පාලන සමයේ ආරම්භ විය. ව්‍යවස්ථා පැනවීමෙන් මානව හැසිරීම් පාලනය කරනු ලබන අතර එහිදී ‘*Culpa poena par esto*’ එනම් අපරාධයේ බරපතලකමට ලබා දෙන දඬුවම සමාන විය යුතුය යන ආඡනය මත යම් වරදකට අදාළ නීතිය මඟින් ලබා දෙන දඬුවම ඉන් සිදු වූ හානිය පූර්ණය කරන්නක් විය යුතුය.

ජාතික උරුම වනභූමි පනතේ 12 වගන්තිය මඟින් පනත යටතේ සිදුකරන වරදක් සම්බන්ධයෙන් රුපියල් දෙසියකට නොඅඩු වූ රුපියල් විසි දහසකට නොවැඩි දඩයකට හෝ හය මාසයක් දක්වා බන්ධනාගාර ගත කිරීමකට හෝ එම දඩය හා බන්ධනාගාරගත කිරීම යන දඬුවම් දෙකටම යටත් කිරීම, කැලෑ ආඥා පනතේ 7 (අ) (1) වගන්තිය යටතේ සංරක්ෂිත වනාන්තරයක දී (ආ) යම් ශාකයක් ගසක් හෝ වෙනත් වන නිෂ්පාදනයක් බිම හෙළන, (ඊ) යම් ශාකයක් විනාශ කරන හෝ ශාකයකට යම් අලාභයක් හෝ හානි සිදුකරන, (ක) සංරක්ෂිත වනාන්තරයක ස්ථිර හෝ තාවකාලික ගොඩනැගිල්ලක පදිංචිව සිටින (ග) යම් ස්ථානයක් එළිකරන (ච) යම් ගින්නක් දල්වන හෝ දල්වා තබන හෝ ගින්දර රැගෙන යාම (ඨ) යම් පාර තනන ආදී වැරදි සඳහා අවුරුදු දෙකකට නොඅඩු අවුරුදු හතරකට නොවැඩි කාලයක් සඳහා බන්ධනාගාර ගත කිරීම කළ හැක. තවද 1995 අංක 23 දරන සංශෝධන පනත මඟින් ආඥා පනතේ 21 වන වගන්තිය සංශෝධන කරමින්, සිදු කරනු ලබන වැරදි සඳහා රුපියල් දෙදහස් පන්සියකට නොඅඩු රුපියල් විසි පන්දහසකට නොවැඩි දඩයකින් හෝ අවුරුද්දකට නොඅඩු හා අවුරුදු හතරකට නොවැඩි කාලයක් සඳහා බන්ධනාගාර ගත කිරීමක් ආදී වශයෙන් දණ්ඩන ඉහළ දැමීමක් සිදු කර ඇත. එසේම වන සත්ව හා වෘක්ෂලතා ආඥා පනතේ 6 (1) වගන්තිය යටතේ ජාතික උද්‍යානයක් ස්වභාවික රක්ෂිත භූමියක්, වන පිවිසුමක් තුළ (ඇ) යම් පැළෑටියක් කැපීම හානි කිරීම, (උආ) කැලෑවක් අලුතෙන් එළි කිරීම, (ඈ) යම් පාරක් හෝ අඩි පාරක් තැනීම, (ඉ) යම් සංචාරක් හෝ ටලයක් ඉදිකිරීම, පාලනය කිරීම ආදී වැරදි සම්බන්ධවයෙන් වරදක් කරන තැනැත්තෙකු අවුරුද්දකට නොඅඩු සහ අවුරුදු පහකට නොවැඩි කාලයකට බන්ධනාගාර ගත කිරීමකට යටත් වන බව දක්වයි. ඉහත පරිදි වනාන්තර විනාශ කිරීම පිළිබඳ තේනික තත්වයන් දක්වා ඇති ව්‍යවස්ථා මඟින් පනත යටතේ සිදු කරන වැරදි සඳහා දඬුවම් ලබා දුන්න ද ඉන් ස්වභාවික පරිසරයට සිදු වන හානිය යථාවත් කළ හැකි ද යන්න විවාදාත්මකය.

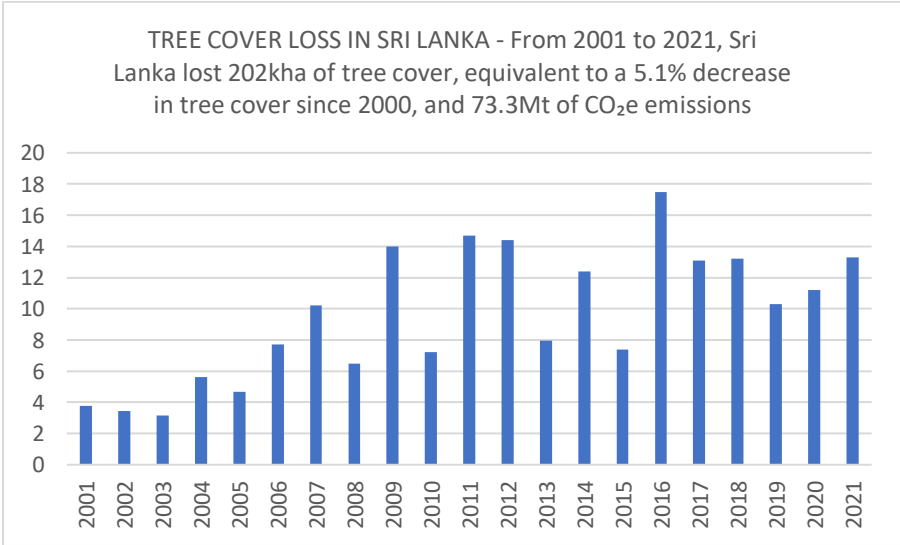
ස්වභාවික උරුමයන්ගෙන් ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් මෙරට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව දක්වන්නා වූ නෛතික තත්වය විමසා බැලීමේ දී, ජනතාවගේ යහපත තකා රජය විසින් පරිසරය ආරක්ෂා කොට සුරක්ෂිත කොට වැඩි දියුණු කළ යුත්තේය (ආ.ක්‍ර.ව්‍ය. ශ්‍රී ලංකාව, VI පරිච්ඡේදය, 27 (14), වගන්තිය), ස්වභාව ධර්මය සහ ස්වභාවික සම්පත් රැකගැනීම ද ශ්‍රී ලංකාවාසී සෑම තැනැත්තෙකුගේ ම යුතුකම වන්නේය (ආ.ක්‍ර.ව්‍ය. ශ්‍රී ලංකාව, 28 (ඊ) වගන්තිය) වශයෙන් දක්වා ඇත. එය පොදු අර්ථකථනයකට පමණක් සීමා වී ඇති ආකාරය නිරීක්ෂණය කළ හැක.

උරුම කළමනාකරණයේ දී ලෝකයේ විවිධ රාජ්‍යයන්ගේ පිහිටි උරුමයන් ජාත්‍යන්තර වශයෙන් සුරක්ෂිත කොට පවත්වාගෙන යාම සඳහා පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යන්ට මාර්ගෝපදේශයක් සපයන්නා වූ ප්‍රධානතම ජාත්‍යන්තර නෛතික ලේඛනය වශයෙන් 1972 යුනෙස්කෝ ලෝක උරුම සම්මුතිය පෙන්වා දිය හැකි අතර 1980 සිට ශ්‍රී ලංකාව ද එම සම්මුතියේ පාර්ශ්වකරුවෙකු ලෙස කටයුතු කරයි. සම්මුතියේ 1 හා 2 වගන්තින් යටතේ සංස්කෘතික උරුම සහ ස්වභාවික උරුම වශයෙන් උරුමයන් දෙයාකාරයකින් හඳුනාගනු ලබයි. එහි ස්වභාවික උරුමයන් යන්න

- සෞන්දර්යාත්මක හා විද්‍යාත්මක වශයෙන් වැදගත් වන්නා වූ විශ්වීය වැදගත්කමකින් යුත් ස්වභාවික ලක්ෂණයන්ගෙන් සමන්විත භෞතික හා ජීවවිද්‍යාත්මක සැකසුම්
- විශ්වීය වැදගත්කමකින් යුත් භූ විද්‍යාත්මක සහ භෞතික විද්‍යාත්මකව වැදගත්කමක් දරන්නා වූ සතුන් සහ ශාක
- ස්වභාව සෞන්දර්යයෙන් සමන්විත වන්නා වූ විශ්වීය වැදගත්කමකින් ස්වභාවික පරිශ්‍රයන් (යුනෙස්කෝ ලෝක උරුම සම්මුතිය, 1972, 2 වගන්තිය)

වශයෙන් අර්ථ නිරූපණය කර ඇත. සම්මුතියේ පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයක් වශයෙන් ලෝකය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ උරුමයන්ට ලැබී ඇති ඉහළම පිළිගැනීම යුනෙස්කෝ ලෝක උරුම ලැයිස්තුව යටතේ මෙරට උරුමයන් අටක් ලෝක උරුම වශයෙන් නම් කිරීම දැක්විය හැක. ඒවා අතර 1988 දී සිංහරාජ රක්ෂිත වනාන්තරයත් 2010 දී ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍ය කඳුකරයත් ස්වභාවික ලෝක උරුම වශයෙන් නම් කොට ඇත. මෙම පරිශ්‍රයන් දෙකම ලෝක උරුම බවට පත්වීමට බලපා ඇත්තේ වනාන්තර පද්ධතිය සහ ඒ ඔස්සේ නිර්මාණය වී ඇති ජෛව විවිධත්වයයි.

ලෝක උරුම සම්මුතියේ 5 වගන්තිය මඟින් පාර්ශවකාර රාජ්‍යයන් තම භූමිය තුළ හඳුනාගන්නා සංස්කෘතික හා ස්වභාවික උරුමයන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා හැකි සෑම අවස්ථාවක දී ම කාර්යක්ෂම සහ ක්‍රියාකාරී පියවර ගැනීම කළ යුතු බවත් එහිදී උරුමයන් හඳුනාගැනීම ආරක්ෂා කිරීම සංරක්ෂණය සඳහා අවශ්‍ය නීතිමය, විද්‍යාත්මක, තාක්ෂණික, පරිපාලන හා මූල්‍යමය කටයුතු සඳහා පියවර ගැනීම, එම කටයුතු වෙනුවෙන් ජාතික හෝ ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම (යුනෙස්කෝ ලෝක උරුම සම්මුතිය, 1972, 5 (අ) වගන්තිය) ආදී වශයෙන් පාර්ශවකාර රාජ්‍යයන් සතු නීති සම්පාදනය කිරීමේ වගකීම අවධාරණය කරයි. වර්තමානයේ දී නීතිය ක්‍රියාත්මක වීම පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේ දී යුනෙස්කෝ ලෝක උරුමයක් වන සිංහරාජ වන අඩවියට මායිම්ව සහ පරිවාර වනාන්තර ආශ්‍රිතව සිදු වූ කැළෑ එළිකිරීම් සහ මාර්ග පද්ධතීන් සකස් කිරීම, විල්පත්තු ජාතික වනෝද්‍යානය ආශ්‍රිතව සිදු වූ වන විනාශය සහ අවිධිමත් ජනාවාස පිහිටුවීමේ ව්‍යාපෘතීන්, මෙරටින් වඳ වී ගොස් ඇතැයි සැළකූ නමුත් ගම්පහ දාරඵව ප්‍රදේශයෙන් හමු වූ පණු කරඳ ශාකය අධිවේගී මාර්ග පද්ධතියක ඉදිකිරීම් හේතුවෙන් කපා ඉවත් කිරීමට සූදානම් වීම ශ්‍රී ලංකාව තුළ පසුගිය කාල වකවානුව තුළ වනාන්තර සහ ශාක විනාශ කිරීම සම්බන්ධයෙන් වැඩි වශයෙන් ආන්දෝලනාත්මක කතාබහට ලක්වූ මාතෘකා බවට පත් විය. තවද පටු දේශපාලන අරමුණු වෙනුවෙන් අනවසරයෙන් වනාන්තර එළි කරමින් ඒවා මානව ජනාවාසකරණයට යොදා ගැනීමට හෝ ව්‍යාපාර කටයුතු වෙනුවෙන් යොදා ගැනීමේ ප්‍රවණතාවන් ද වත්මන් සමාජය තුළ ගැටළුවක් බවට පත්ව ඇත.

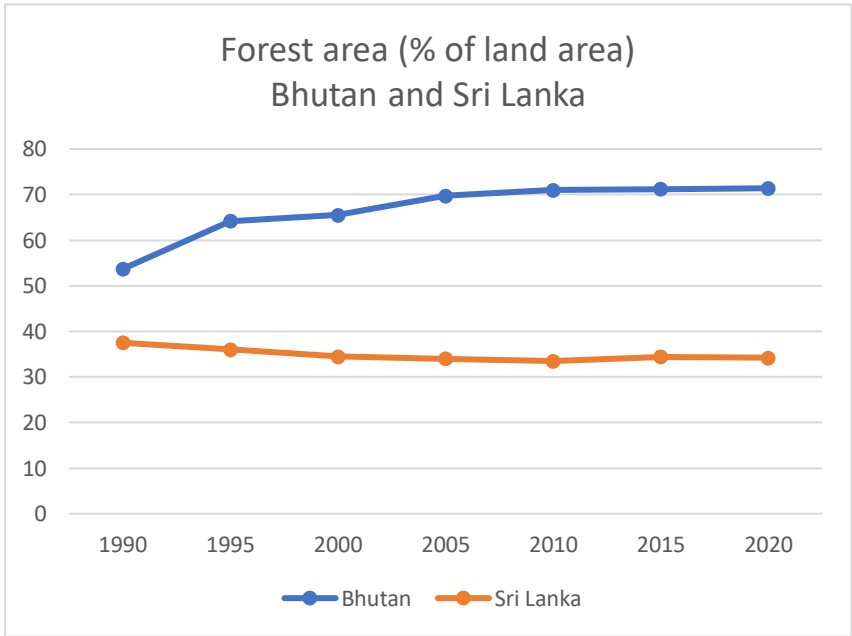
Source: <https://www.globalforestwatch.org/dashboards/country/LKA/>

දේශපාලන බල අධිකාරියේ මැදිහත්වීම්, විද්‍යාත්මක පසුබිමක් තුළ නොසිට ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීම හා අනුමැතිය ලබා දීම, මානව අවශ්‍යතා සඳහා කෙටි කාලීන විසඳුම් ලබා ගැනීමට කටයුතු කිරීම ආදී තත්වයන් හේතුකොටගෙන මෙරට බොහෝ පාරිසරික ගැටළු නිර්මාණය වන ආකාරය නිරීක්ෂණය කළ හැක. නීතිය මගින් ද පවත්නා ව්‍යවස්ථාවක ප්‍රතිපාදන යටතේ එම ගැටළු නිරාකරණය කිරීමට උත්සහ දරයි. නමුත් ව්‍යවස්ථාපිත නීති අදාළ කොට වරදකරුවන්ට දඬුවම් දීමට පමණක් සීමා නොවී නව නීති සම්පාදනය කරමින් වඩාත් ප්‍රායෝගික හා අනාගතය අභිවෘද්ධිය සඳහා ද ස්වාධීන හා අපක්ෂපාතී කැපවීමක් රටක නෛතික යාන්ත්‍රණය තුළින් ඉටු විය යුතුය.

අන්තර්ජාතික වශයෙන් මෙම අනාගත දැක්ම මනාව පිළිබිඹු වන අවස්ථාවක් වශයෙන් පිලිපීන ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් 1993 වසරේදී තීරණය කරන ලද *Oposa v. Factoran*, (G.R. No. 101083, 224 S.C.R.A. 792 (1993)) නඩු තීරණය පෙන්වා දිය හැක. පිලිපීනයේ බාලවයස්කරුවන් පිරිසක් නියෝජනය කරමින් ඔවුන්ගේ දෙමාපියන් කිහිප දෙනෙකු විසින්, පිලිපීනයේ එවකට පැවතුන දැව බලපත්‍ර ගිවිසුම් අවලංගු කර නව බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම නවත්වන ලෙසට පරිසර හා ස්වභාවික සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුවට එරෙහිව මෙම නඩුව ගොනු කරමින් ඔවුන් ප්‍රකාශ කර සිටියේ සිදුවන වනාන්තර විනාශය සහ පරිසරයට වන හානිය මගින් සමතුලිත හා සෞඛ්‍ය සම්පන්න පරිසරයක ජීවත් වීම සහ සෞඛ්‍යයට ඇති අයිතිය පිළිබඳ පිලිපීන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 15 සහ 16 වගන්ති මගින් දක්වා ඇති අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කර ඇති බවයි. තවදුරටත් පෙන්සම්කරුවන් කියා සිටියේ ඔවුන් තම පරම්පරාවේ මෙන්ම තවමත් නූපත් පරම්පරාවන් ද නියෝජනය කරන බවයි. මෙහි තීන්දුව මගින් වත්මන් පරම්පරාව අනාගත පරම්පරාව මෙන්ම නූපත් පරම්පරාව වෙනුවෙන් ද පරිසරය ආරක්ෂා කිරීමේ වගකීම පිළිබඳ නව පාරිසරික සංකල්පයක් ඇති කළේය.

එසේම නීතියේ නවමු දැක්මක් සඳහා තවත් නිදසුනක් වශයෙන් වන සම්පත ආරක්ෂා කිරීමේ රාජ්‍ය සතු වගකීම මැනවින් අවබෝධ කර ගනිමින් රටේ උත්තරීතරම නීතිය වශයෙන් සැලකෙන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළින් ම එය තහවුරු කර ඇති රාජ්‍යයක් වශයෙන් භූතානය පෙන්වා දිය හැක. බනිජ සම්පත්, ගංගා, විල් සහ වනාන්තර පිළිබඳ අයිතිවාසිකම් රජයට පැවරිය යුතු අතර ඒවා නීතියෙන් නියාමනය කරනු ලබන රජයේ දේපල වන බවත් (ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, 1 ව්‍යවස්ථාව, භූතාන අධිරාජ්‍ය, 12 වගන්තිය), රටේ ස්වභාවික සම්පත් සංරක්ෂණය කිරීම සහ පරිසර පද්ධතිය භායනය වැලැක්වීම සඳහා, භූතානයේ මුළු භූමි ප්‍රමාණයෙන් අවම වශයෙන් සියයට හැටක ප්‍රමාණයක් සදාකාලිකව ම වනාන්තර

ආවරණය යටතේ පවත්වාගෙන යා යුතු බවට රජය සහතික විය යුතු බවත් (ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, 5 ව්‍යවස්ථාව, පරිසරය, 3 වගන්තිය) රටේ ඕනෑම ප්‍රදේශයක් ජාතික වනෝද්‍යානයක්, වනජීවී රක්ෂිතයක්, ස්වභාව රක්ෂිතයක්, සංරක්ෂිත වනාන්තරයක්, ජෛවගෝල රක්ෂිතයක්, ජල පෝෂක ප්‍රදේශයක් සහ එවැනි වෙනත් ප්‍රදේශයකට ආරක්ෂාව සැලසීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට නීති සම්පාදනය කළ හැකි බවත් (ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, 5 ව්‍යවස්ථාව, පරිසරය, 5 වගන්තිය) භූතාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ දක්වා ඇත. ලෝකයේ රාජ්‍යයක් විසින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව හරහා වනාන්තර ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ලබා දී ඇති ඉහළම පිළිගැනීම මෙය වන අතර එය ලේඛනගත හුදු නෛතික ප්‍රතිපාදනයක් පමණක් බවට පත් නොකොට ප්‍රායෝගික යථාර්ථයක් බවට පත් කර ගැනීමට ද භූතානය සමත්ව ඇත.

Source: (<https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS?contextual=region&end=2020&locations=BT-LK&start=1990&view=chart>)

තවද තරඟකාරී ඉලක්කයන් හඹා යන වත්මන් මානව සමාජය තුළ පරිසරය මෙන්ම මානව අභිලාෂයන්ද නිවැරදිව කළමනාකරණය කළ යුතුය. අන්තර්ජාතික වශයෙන් පරිසරය හා මානව හිමිකම් අතර සම්බන්ධතාවය මූලින්ම පිළිගන්නා ලද 1972 ස්ටොක්හෝම් ප්‍රකාශනයේ මිනිසාට යහපත් පැවැත්මක් හා වැඩ කළ හැකි පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා ආර්ථික හා සාමාජීය සංවර්ධනය අත්‍යවශ්‍ය වන

අන්තර්ජාතික අවධානයට ලක් කළේය. එමෙන්ම මිනිසාගේ ජීවන තත්වය නගා සිටුවීමට ද එය අත්‍යවශ්‍ය වන බවත් පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා රාජ්‍යයන් විසින් නිවාරණ මූලධර්ම අනුගමනය කළ යුතු බවත් බරපතල හෝ යථා තත්වයට පත්කළ නොහැකි කර්මයන් පරිසරයට ඇති විට අවශ්‍ය විද්‍යාත්මක දැනුම නොමැති වීම යන්න පාරිසරික හානි වැළැක්වීමට පියවර ගැනීම කල් දැමීම හෝ සඳහා හේතුවක් නොවන බවත් (15 වගන්තිය, 1992 රියෝ ප්‍රකාශනය) 1992 රියෝ සමුළුවේ දී අවධාරණය කර ඇත. තවද මහජන අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට ගනිමින් දූෂකයා දූෂණයේ පිරිවැය දැරිය යුතු ප්‍රවේශය (16 වගන්තිය, 1992 රියෝ ප්‍රකාශනය) ද වැරදි සඳහා දඬුවම් ලබාදීමේ දී භාවිත කළ හැක. විල්පත්තු වන විනාශය පිළිබඳ විල්පත්තු නඩුවේදී (CA Writ 2091/2015) මෙම දූෂකයා වන්දි ගෙවිය යුතු යන්න අවධාරණය කරමින් තවදුරටත් එහිදී ඉන්දියානු ශ්‍රේණිධායිකරණය විසින් අර්ථකථනය කර ඇති පරිදි දූෂකයා ගෙවීම් මූලධර්මය යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ පරිසරයට සිදුවන හානිය පිළිබඳ පරම වගකීම යටතේ පරිසර දූෂණයට ගොදුරු වූවන්ට වන්දි ගෙවීමට පමණක් නොව පාරිසරික හානිය යථා තත්වයට පත් කිරීමේ පිරිවැය දක්වා ද එය විහිදෙන බවයි. හානියට පත් පරිසරයට පිළියම් යෙදීම තිරසාර සංවර්ධන ක්‍රියාවලියේ කොටසක් වන අතර, ඒ අනුව, දූෂකයා තනි පුද්ගල පීඩාවට පත් වූවන්ට පිරිවැය මෙන්ම හානියට පත් පරිසර පද්ධතියේ හානිය ආපසු හැරවීමේ පිරිවැය ගෙවීමට බැඳී සිටින බව ප්‍රකාශ කරන ලදී.

නීතිය තුළ වර්ධනය වන මහජන භාර සංකල්පය ද මෙම ස්වභාවික උරුම සංරක්ෂණයේ දී භාවිත කළ හැකි තවත් සාධනීය සංකල්පයකි. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මූලධර්ම ඇතුළත් භය වන පරිච්ඡේදයේ 27 (2) (ඉ) වගන්තිය ප්‍රකාරව පොදු ජන යහපත ඉවහල් වන පරිදි ප්‍රජාවගේ භෞතික සම්පත් හා සමාජ ඵලය සියලු පුරවැසියන් අතර සමාන ලෙස බෙදා හැරීම රජය විසින් සිදුකළ යුතුය. ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රේණිධායිකරණය මඟින් නඩු තීන්දු හරහා මහජන භාර සංකල්පය අර්ථ දැක්වීමේ දී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ජනතා පරමාධිපත්‍ය දැක්වෙන 3 වන හා 4 වන වගන්තීන් ද සමානාත්මතා සංකල්පයන් අවධාරණය කරන 12 වන වගන්තියත් යොදාගෙන ඇති බව දැකිය හැක. බුලන්කුලම සහ තවත් අය එ. කර්මාන්ත සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් සහ තවත් අය (2000 3 Sri L.R. 243) නඩුවේ දී අමරසිංහ විනිසුරුතුමා විසින් මහජන භාර සංකල්පය අර්ථ දක්වමින් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ තුන් වන ව්‍යවස්ථාව තුළ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී වටිනාකම් දැක්වෙන බවත් ඒ තුළ මහජනතාව යනු පරම ස්වාධිපත්‍යයන් වන බවත් රජය එකී බලය තාවකාලිකව රඳවා ගන්නේ පමණක් බවත් ය. ඒ අනුව රජයට මහජන යහපත පිණිස ස්වභාවික සම්පත් සුරක්ෂිත කිරීමට

යුතුකමක් පවතින බවත්ය. Hungary v. Slovakia (1997 RFE/RL) නඩුවේ දී අන්තර්ජාතික යුක්ති අධිකරණය විසින් මෙම නෛතික තත්ත්වය සාකච්ඡා කර ඇත. ඒ අනුව වනාන්තර විනාශයේ දී, වස්ථාදායකය හා විධායකය හා විසින් මහජන භාර සංකල්පය කඩ කරමින් කටයුතු කරන අවස්ථාවන්හි දී එකී අන්තර්ජාතික තීරණ මඟින් වන හානිය වැලැක්වීම සඳහා මහජන භාර සංකල්පයේ පවතින හරයාත්මක වටිනාකම් අවධාරණය කරමින් මෙරට අධිකරණයන්ට වනාන්තර විනාශයට එරෙහිව මැදිහත්වීමේ හැකියාව පවතී.

නිගමනය සහ නිර්දේශ

වන විනාශය ගස් කපා දැමීම මඟින් පමණක් සිදු නොවන අතර වනාන්තර ආශ්‍රිතව සිදු වන්නා වූ සංචාරක කටයුතු විශේෂයෙන් දේශීය සහ විදේශීය සංචාරකයින් විසින් වනාන්තර නැරඹීම සඳහා එම පරිශ්‍රයන්ට ඇතුළු වීම, වන භූමි ආශ්‍රිත විනෝදාස්වාද ක්‍රියාකාරකම්, කුඩාරම් ගැසීම්, ගිනි මැල ගැසීම්, ආහාර පිසීම්, පොලිතින් ඇතුළු අපද්‍රව්‍ය වනභූමි තුළට මුදා හැරීම, දේශීය ආවේණික ශාක නීති විරෝධී ලෙස රටින් පිටමං කිරීමේ ව්‍යාපාර, ආදිය ද මෙයට ඇතුළත් වේ. එබැවින් වනාන්තර ආශ්‍රිත ක්‍රියාකාරකම් සහ සංචාරක කටයුතු පිළිබඳව ද නීතිය නවමු මානයකින් අවධානය යොමු කළ යුතුව ඇත. මෙහිදී සංචාරක කටයුතු ප්‍රවර්ධනයට බාධා නොකළ යුතු නමුත් වනාන්තර සහ ආරක්ෂිත කලාපයන් ආශ්‍රිතව සංචාරක කටයුතු විධිමත් පාලනයක් යටතේ පවත්වා ගැනීම කෙරෙහි සැලකිලිමත් විය යුතුය.

වර්තමාන විසිඑක් වන සියවස තුළ රාජ්‍යයන්ගේ පැවැත්ම සඳහා අන්තර්ජාතික සබඳතා මත ඉදිරියට ගමන් කරන බැවින් නෛතික ක්ෂේත්‍රය තුළ ද අන්තර්ජාතික නෛතික ප්‍රතිපාදන හා සහයෝගිතාවයන්ද පෙරට වඩා අධ්‍යයනය කරමින් නව නීති සම්පාදන කටයුතු සිදු කළ යුතුව ඇත. මෙරට වනාන්තර විනාශය යනු නීතියේ අවධානය වඩාත් යොමු කළ යුතු කාලීන ගැටළුවක් වන අතර වත්මන් අධිකරණමය ක්‍රමාලයන්හිදී නීතිය මඟින් වරදකරුවන්ට දඬුවම් පැමිණවීමට එහා ගිය පාරිසරික සංවේදීභාවයකින් යුතුව වත්මන් හා අනාගත පරම්පරාවන්ගේ අභිවෘද්ධිය වෙනුවෙන් ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ ගත යුතුය. ප්‍රමාණයෙන් කුඩා දිවයිනක් වීමත් දිනෙන් දින වැඩි වන ජනගහණයට සාපේක්ෂව භූමි පරිභෝජනය ඉහළ යාම නිවැරදිව කළමනාකරණය නොකළහොත් වනභූමි සංරක්ෂණය සහ පුද්ගල ඉඩම් භුක්තිය පිළිබඳ ආරවුල් පිළිබඳ නෛතික ගැටළු ඉහළ යාමේ වැඩි ප්‍රවනතාවක් පවතින බවත් දැක්විය හැක. වන සම්පත ආරක්ෂා කිරීමටත් ඒ ඔස්සේ ජෛව විවිධත්වය සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා වනාන්තර වෙනත් භාවිතාවන්ට නොගැනීම පිණිස ඉඩම් පරිහරණ හා ජනාවාස පිහිටුවීමේ සැලසුම් ප්‍රවර්ධනය කළ යුතුය. තවද

මෙරට ප්‍රජාව තුළ වන සම්පත ආරක්ෂා කර ගැනීමේ අනාගත අවශ්‍යතාව පිළිබඳ සංවේදී මනසක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය මාර්ගෝපදේශනයන් විධිමත් අධ්‍යාපන සැලසුම්කරණයන් ඔස්සේ ලබා දීමට කටයුතු කළ යුතුය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

Convention concerning the protection of the World Cultural and Natural Heritage (1972). UNESCO World Heritage Convention

De Zoysa, M. (2001) Review of forest policy trends in Sri Lanka. *Policy Trend Report*

Weeraratna, D. A. P. (2005). Forest Ordinance and Case Law. Printel Pvt Ltd. Pannipitiya

Your Environmental Rights and Responsibilities; A hand Book for Sri Lanka, Environmental Foundation Ltd. (2006). Big Bird Printers. Kaduwela

World Heritage Sites. Protected Areas and World Heritage. (2005). *Sinharaja Forest Reserve Sri Lanka*. United Nation Environment Programme. World Conservation Monitoring Centre.

කරුණාරත්න, භේරත්. (2015). පරිසර ආරක්ෂණ නීතිය. වන සංරක්ෂණ නීතිය. විජයා ප්‍රකාශකයෝ. අනුරාධපුරය

සේනාරත්න, පී. ඇම්. (2017). ශ්‍රී ලංකාවේ වනාන්තර. සරසවි ප්‍රකාශකයෝ. නුගේගොඩ